

Razvoj integriranih poti oseb s kroničnimi boleznimi/stanji v Sloveniji

Sladkorna bolezen tipa 2

www.eu-skladi.si

Mednarodna konferenca „Dvig zdravstvene pismenosti v Sloveniji“
Brdo pri Kranju, 7. 6. 2023

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ZDRAVJE

Nacionalni inštitut
za javno zdravje

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI STRUKTURNI IN
INVESTICIJSKI SKLADI
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

Razvoj zemljevida poti oseb s sladkorno boleznijo tipa 2 v Sloveniji

Development of patient journey mapping for patients with diabetes mellitus type 2 in Slovenia

Asist. Sanja Vrbovšek, univ. dipl. soc., dipl. m. s. s spec. znanji

Dr. Jelka Zaletel, dr. med. spec.

Nacionalni inštitut za javno zdravje

Jana Klavs, viš. med. ses., edukatorica za sladkorno bolezen

UKC Ljubljana

Mednarodna konferenca Dvig zdravstvene pismenosti v Sloveniji

Brdo pri Kranju, 7. 6. 2023

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ZDRAVJE

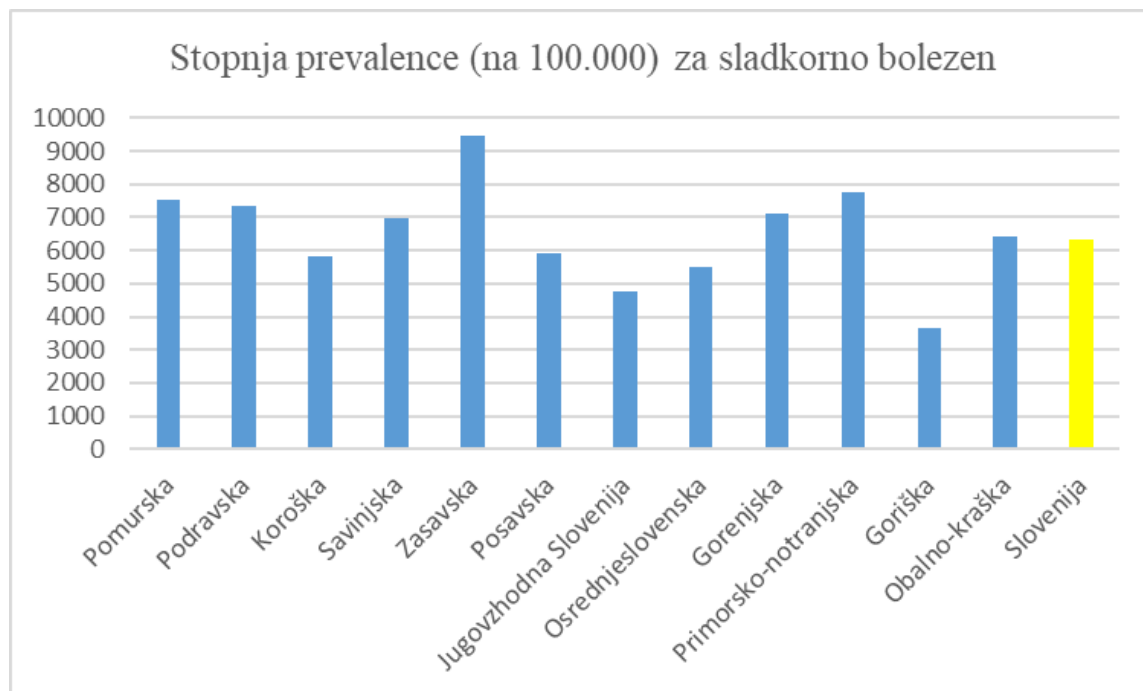
NIJZ

Nacionalni inštitut
za javno zdravje

Sladkorna bolezen

Sladkorna bolezen je kompleksna in zahtevna bolezen, ki od pacienta zahteva vsakodnevno sprejemanje odločitev glede samooskrbe.

Stopnja prevalence za sladkorno bolezen po statističnih regijah in za Slovenijo, EHIS 2019

Glede na odgovore v anketi ima SB 131.800 oseb v Sloveniji.

96.300 oseb z neodkrito sladkorno boleznijo (> 55 let).

Zdravstvena pismenost in sladkorna bolezen

Omejena zdravstvena pismenost: pomanjkanje potrebnih kompetenc za **navigacijo** po sistemu ZV in **sprejemanje odločitev** o svojem zdravju.

Osebe s sladkorno boleznijo – **samooskrba, zdravstveni izidi.**

- ✓ Slabše znanje o SB,
- ✓ težave z razumevanjem in udejanjanjem priporočenih vedenj (prehrana, telesna dejavnost ...),
- ✓ težave interpretacijo vrednosti krvnega sladkorja,
- ✓ težave s preračunavanjem ustreznega vnosa OH,
- ✓ težave s prilagajanjem odmerkov insulina,
- ✓ težave z jemanjem terapije.

Nizka stopnja zdravstvene pismenosti pri osebah s SB:

- ✓ slabša urejenost glikemije,
- ✓ večje tveganje za retinopatijo, CVB, nefropatijo, amputacije, KVB.

Razvoj zemljevida poti oseb s sladkorno boleznijo tipa 2 v Sloveniji

**Nacionalna raziskava
zdravstvene pismenosti v
Sloveniji (HLS-SI₁₉)**

Kvantitativna raziskava

**Analiza aktivnosti za dvig
zdravstvene pismenosti oseb s
kroničnimi boleznimi v Sloveniji
(sladkorna bolezen tipa 2)**

Kvalitativna raziskava

**Delo v interdisciplinarni
delovni skupini**

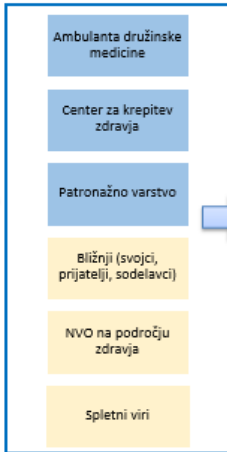
Razvzemljive poti oseb s sladkorno boleznijo tipa 2 v Sloveniji

ZAZNAVA IN PREPOZNAVA SIMPTOMOV IN ZNAKOV SLADKORNE BOLEZNI TIPA 2

Posameznik zazna simptome

Posameznik je povabljen na preventivni pregled

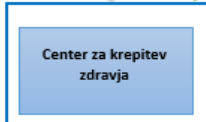
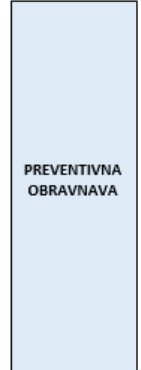
ISKANJE INFORMACIJ

VSTOP V ZDRAVSTVENI SISTEM

Ambulanta družinske medicine

Diagnostični proces

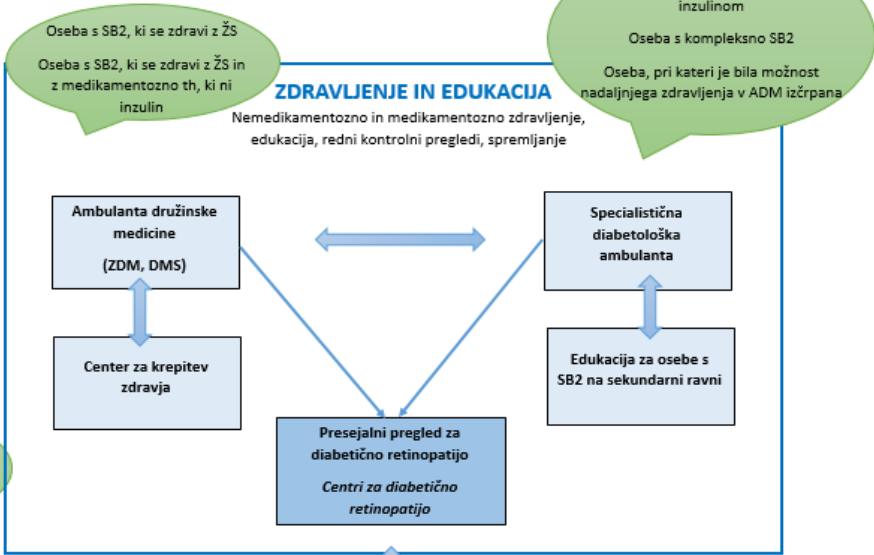

Oseba z diagnosticirano SB2

Oseba z mejno bazalno glikemijo/moteno toleranco za glukozo

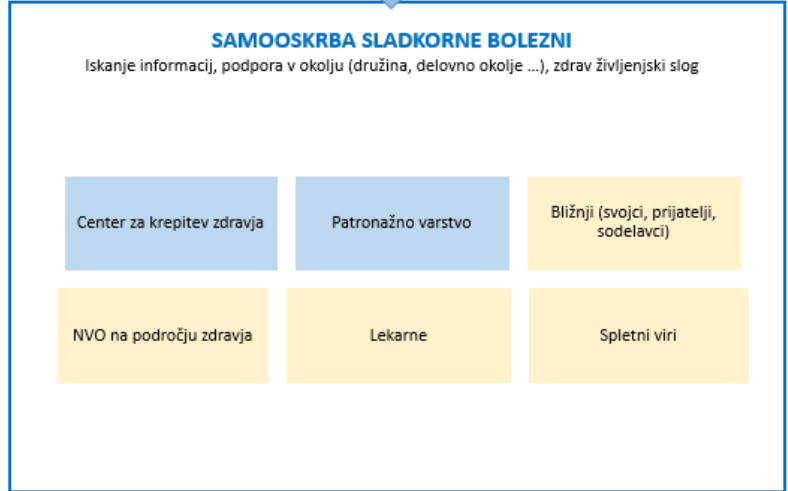
ZDRAVLJENJE IN EDUKACIJA

Nemedikamentozno in medikamentozno zdravljenje, edukacija, redni kontrolni pregledi, spremljanje

SAMOOSKRBA SLADKORNE BOLEZNI

Iskanje informacij, podpora v okolju (družina, delovno okolje ...), zdrav življenjski slog

Razvoj zemljevida poti oseb s sladkorno boleznijo tipa 2 v Sloveniji – zaznava in prepoznavna simptomov

ZAZNAVA IN
PREPOZNAVA
SIMPTOMOV IN
ZNAKOV SLADKORNE
BOLEZNI TIPA 2

Posameznik
zazna
simptome

Prvi korak na poti osebe s sladkorno boleznijo tipa 2. Prepoznavanje potrebe po pomoči.

Prepoznavna simptomov (s strani posameznika, bližnjih) je neposredno povezana z **ozaveščanjem**, ki jo v Sloveniji izvajajo tako strokovnjaki v zdravstvenem sistemu kot izven njega.

Ključni namen ozaveščanja o sladkorni bolezni tipa 2 je izboljšanje zdravstvene pismenosti.

Ozaveščanje, informiranje o sladkorni bolezni tipa 2

**Ambulante družinske
medicinske**
(preventivni pregledi)

Centri za krepitev zdravja
(aktivnosti v lokalnih
skupnostih, delavnice in
individualni posveti, medijske
aktivnosti)

Patronažna služba
(posvetovalnice v lokalni
skupnosti, patronažni obiski
na domu)

**Nacionalni inštitut za javno
zdravje**
(Program integrirane
preventive kroničnih bolezni
pri odraslih - Skupaj za
zdravje)

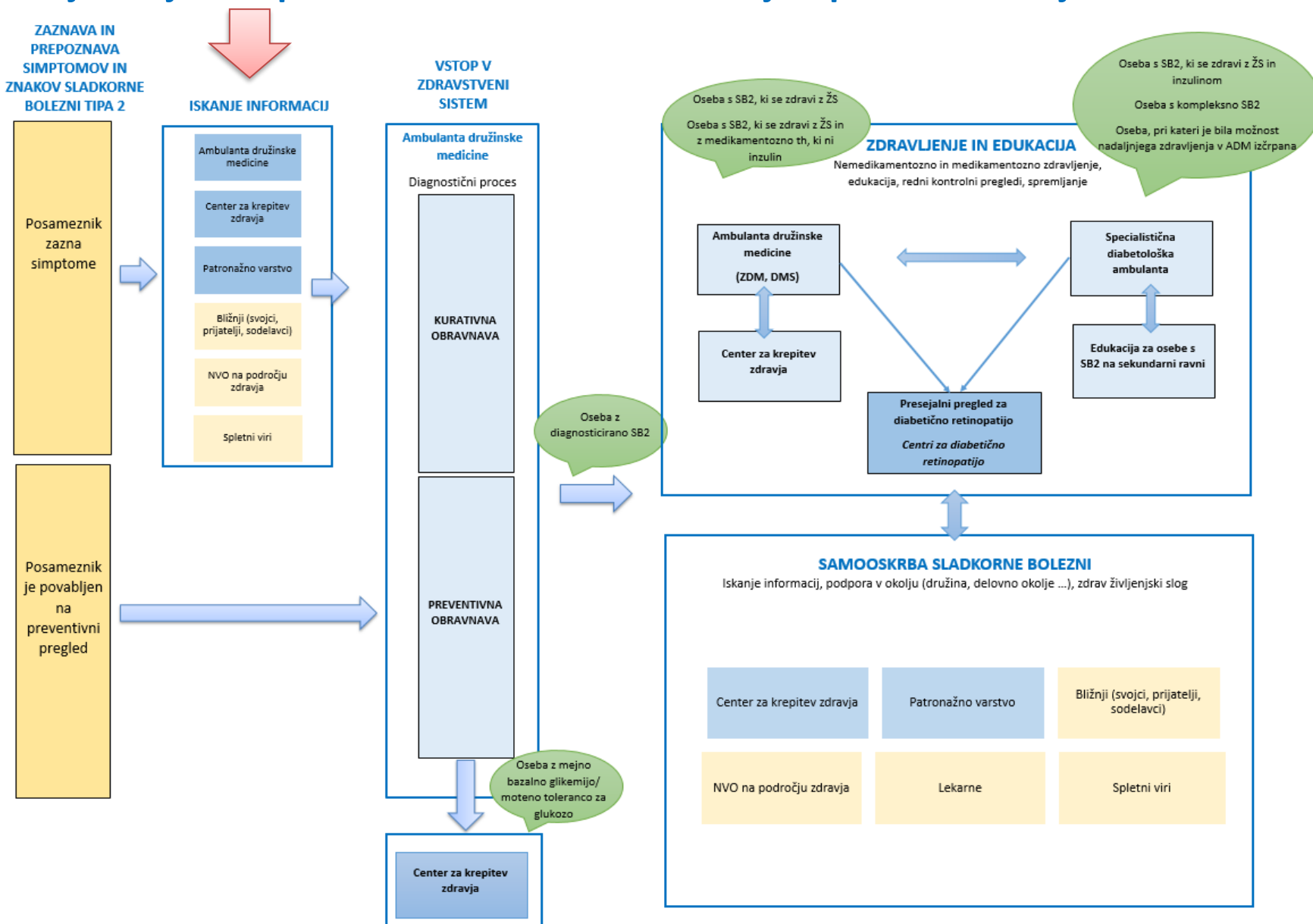
Posameznik
je povabljen
na
preventivni
pregled

**Nevladne organizacije na
področju zdravja**

Spletni viri

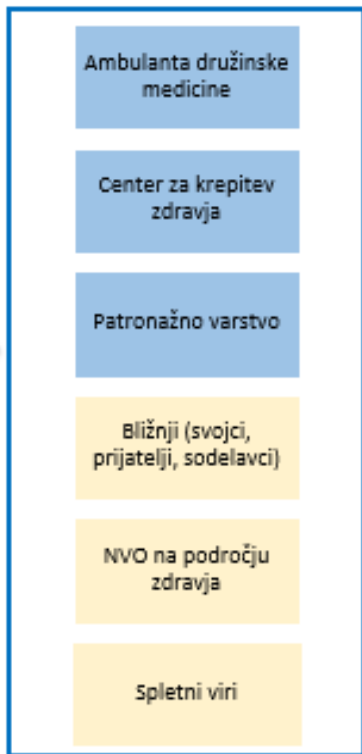
Bližnji
(svojci, prijatelji, sodelavci)

Razvoj zemljevida poti oseb s sladkorno boleznijo tipa 2 v Sloveniji

Razvoj zemljevida poti oseb s sladkorno boleznijo tipa 2 v Sloveniji – iskanje informacij (pred diagnozo in po njej)

ISKANJE INFORMACIJ

- ✓ Iskanje informacij – v zdravstvenem sistemu in izven njega
- ✓ Razumevanje pridobivanja informacij – ključne točke v njihovi izkušnji, pomoč pri izboljšanju ozaveščenosti
 - ✓ Iskanje informacij o bolezni na spletu – vendar kot negativno ocenjujejo nezaupanje v informacije na spletu in da to zahteva neko predhodno znanje

Predlog: verodostojna, strokovno preverjena ena spletna stran za osebe s SB.

Dostop do informacij se še vedno razume kot dostop do zdravstvenega strokovnjaka, pri čemer vemo, da ljudje zelo veliko informacij dobijo izven zdravstvenih timov. Že tu je nek gap.

Intervju s strokovnjakom

Sam pa pravim, da bi – pa ne zato ker sam nikoli nisem – odsvetoval eno tako nekritično, brezglavo, srfanje ko gre na sploh za zdravstvene zadeve, kaj šele, ko gre za področje sladkorne bolezni ... Ampak, še enkrat, je že dobro vedeti, kje iščeš, kaj iščeš oz. katere vire, tudi preko interneta.

Intervju z osebo s SB2

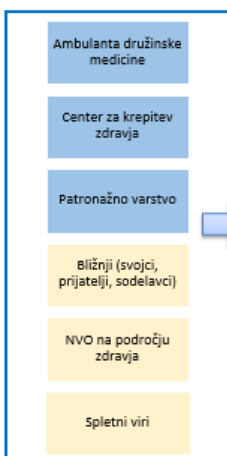
Razvoj zemljevida poti oseb s sladkorno boleznijo tipa 2 v Sloveniji

ZAZNAVA IN PREPOZNAVA SIMPTOMOV IN ZNAKOV SLADKORNE BOLEZNI TIPA 2

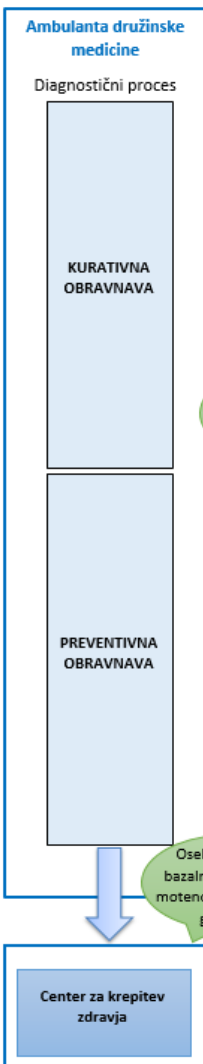
Posameznik zazna simptome

Posameznik je povabljen na preventivni pregled

ISKANJE INFORMACIJ

VSTOP V ZDRAVSTVENI SISTEM

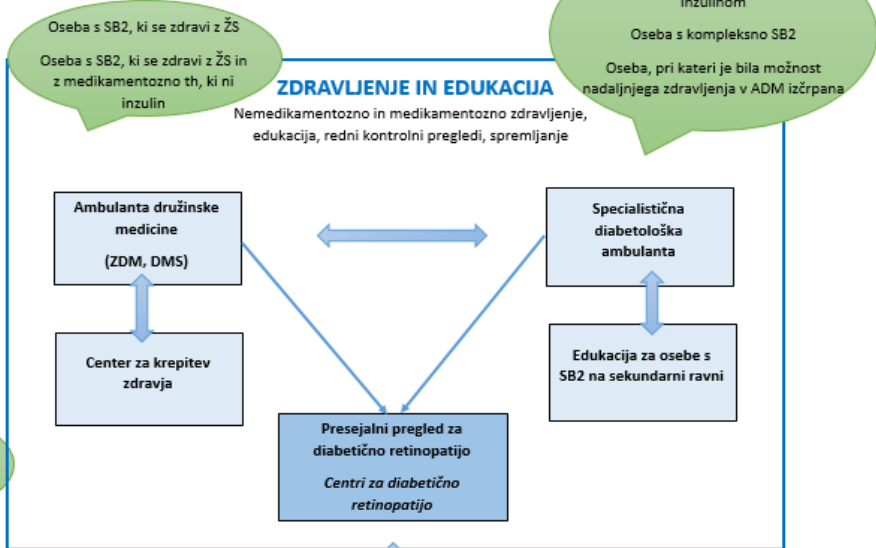

Oseba z diagnosticirano SB2

Oseba z mejno bazalno glikemijo/moteno toleranco za glukozo

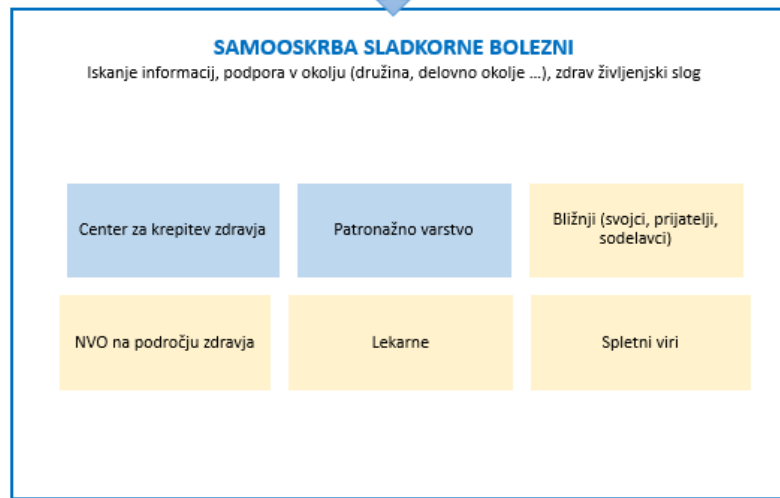
ZDRAVLJENJE IN EDUKACIJA

Nemedikamentozno in medikamentozno zdravljenje, edukacija, redni kontrolni pregledi, spremljanje

SAMOOSKRBA SLADKORNE BOLEZNI

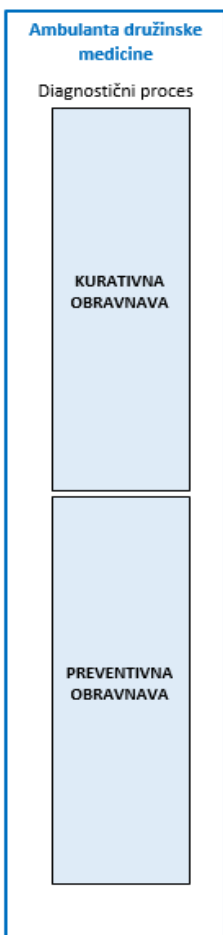
Iskanje informacij, podpora v okolju (družina, delovno okolje ...), zdrav življenjski slog

Razvoj zemljevida poti oseb s sladkorno boleznijo tipa 2 v Sloveniji – zaznava in prepoznavna simptomov

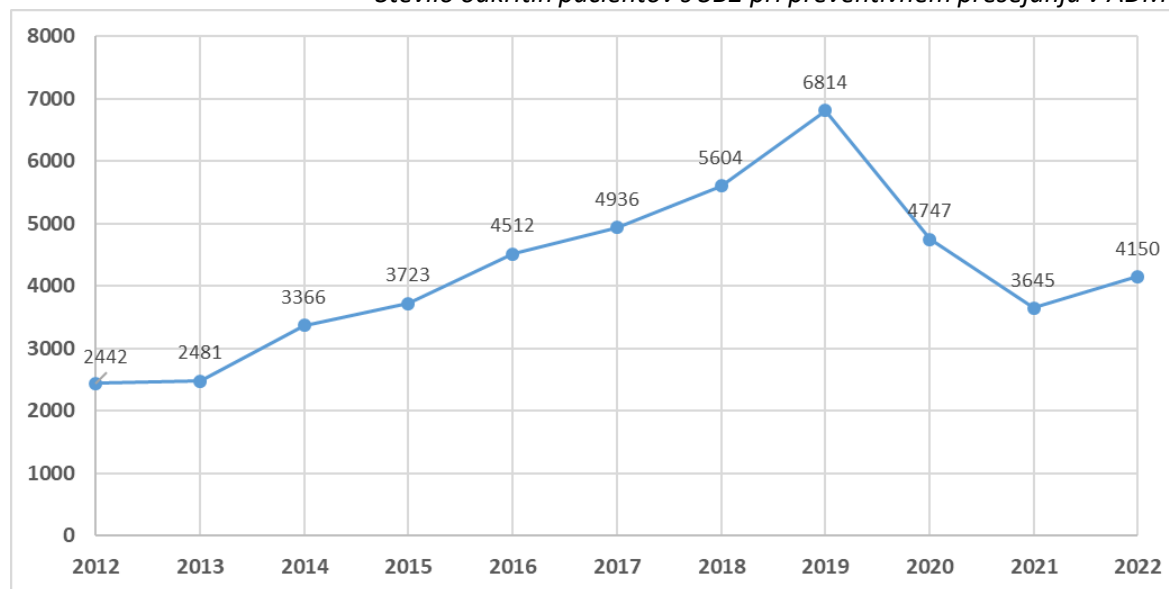

VSTOP V
ZDRAVSTVENI
SISTEM

Zgodnje odkrivanje (dejavnikov tveganja za razvoj) sladkorne bolezni sistematično v **ambulantah družinske medicine (ADM)** v okviru preventivnih pregledov za odrasle (od leta 2011), ki jih izvaja diplomirana medicinska sestra v ADM v sodelovanju z zdravnikom družinske medicine.

Število odkritih pacientov s SB2 pri preventivnem presejanju v ADM

Skupno (2012–2022): 46.420

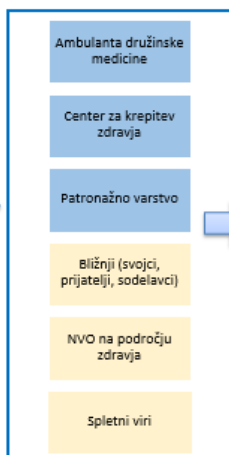
Razvoj zemljevida poti oseb s sladkorno boleznijo tipa 2 v Sloveniji

ZAZNAVA IN PREPOZNAVA SIMPTOMOV IN ZNAKOV SLADKORNE BOLEZNI TIPA 2

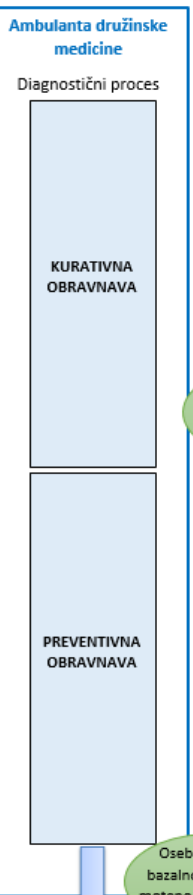
Posameznik zazna simptome

Posameznik je povabljen na preventivni pregled

ISKANJE INFORMACIJ

VSTOP V ZDRAVSTVENI SISTEM

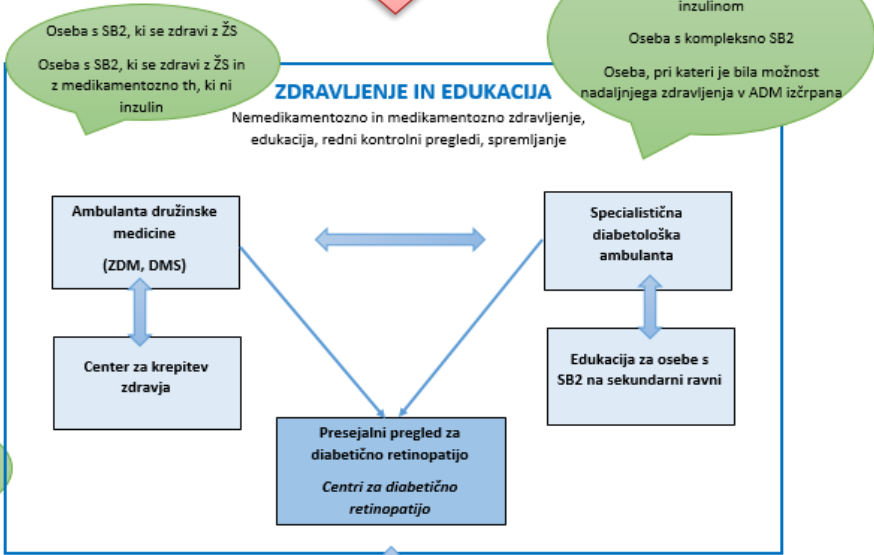
Oseba z diagnosticirano SB2

Oseba z mejno bazalno glikemijo/moteno toleranco za glukozo

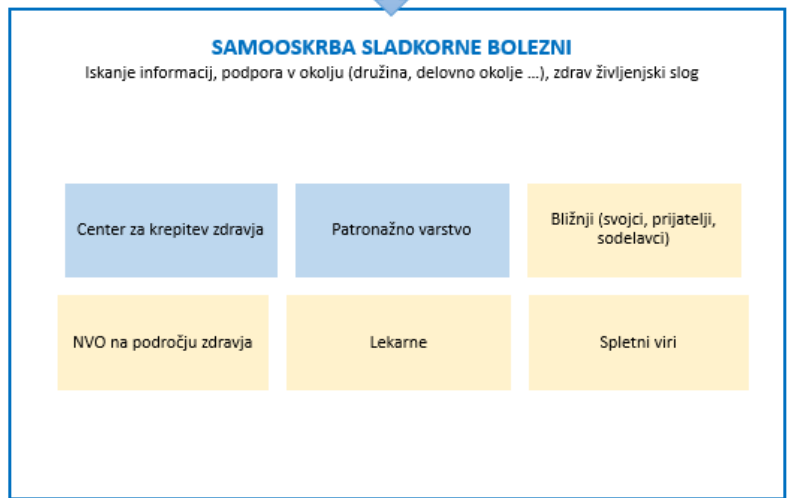
ZDRAVLJENJE IN EDUKACIJA

Nemedikamentozno in medikamentozno zdravljenje, edukacija, redni kontrolni pregledi, spremljanje

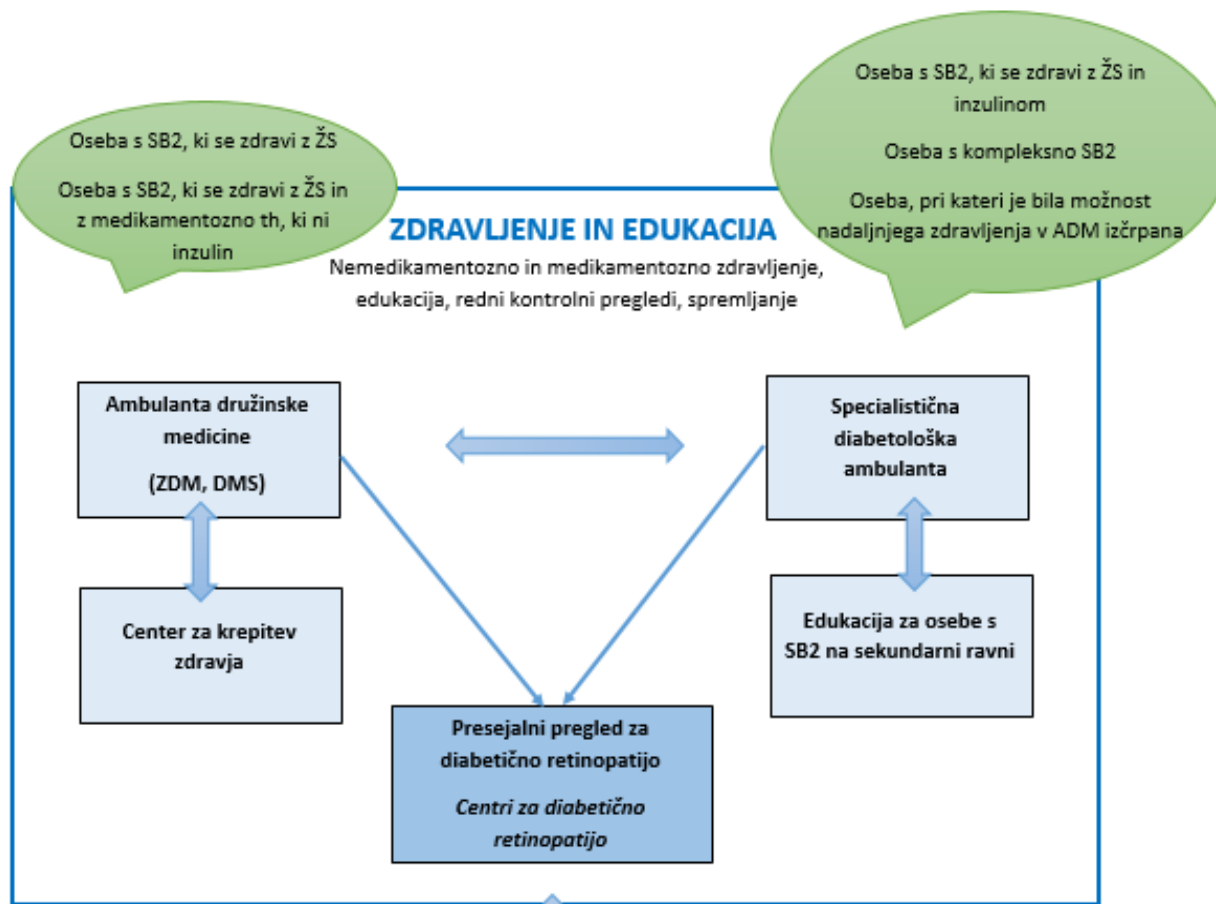

SAMOOSKRBA SLADKORNE BOLEZNI

Iskanje informacij, podpora v okolju (družina, delovno okolje ...), zdrav življenjski slog

Razvoj zemljevida poti oseb s sladkorno boleznijo tipa 2 v Sloveniji – zdravljenje in edukacija

Razvoj zemljevida poti oseb s sladkorno boleznijo tipa 2 v Sloveniji – zdravljenje in edukacija

Ambulante družinske medicine

Redni kontrolni pregledi osebe s SB2 (vsaj 1x/letno) – laboratorijska kontrola (vsaj HbA1c, lipidogram, hepatogram, ledvična funkcija), DT, presejalni test – diabetična noga, napotitev diabetična retinopatija ...

Posredovanje kratkih informacij ter p. p. usmeritev v CKZ/ZVC (ne gre za strukturirano edukacijo oseb s SB2).

Dipl. m. s. spec. znanji (4-dnevni modul SB2), zdravnik družinske medicine

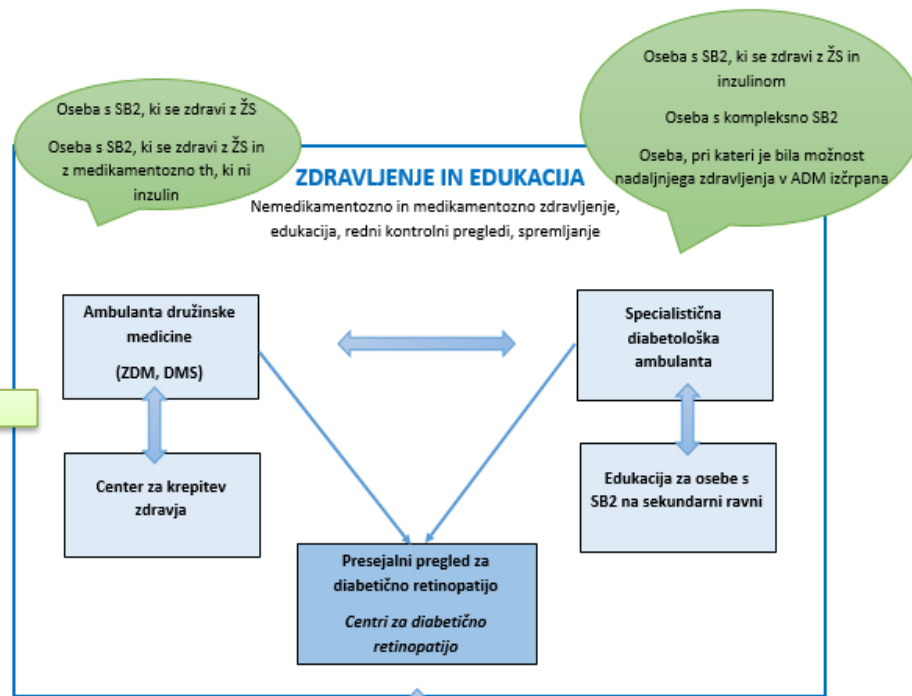
Referenčne ja. Referenčne sestre so bile mišljene zelo fajn. V praksi pa jaz kar vidim, moje kolegice pa si mislijo, da če ni dohtar, to ni nič.

Ni mogoče zagotoviti rednih letnih pregledov v ADM.

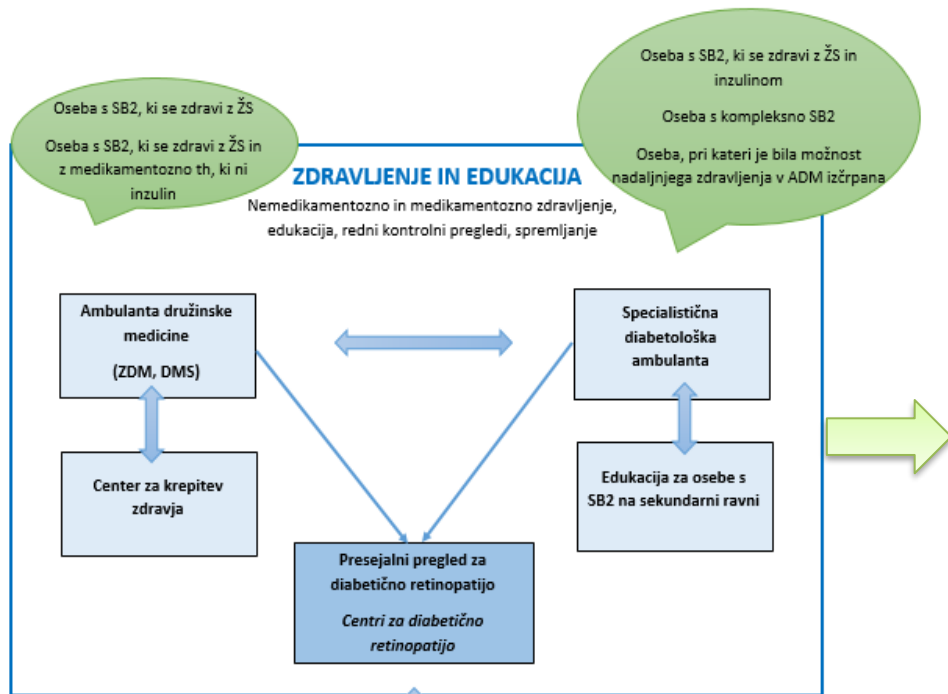
Centri za krepitev zdravja

- ✓ Strukturirana edukacija – Skupinske delavnice za osebe s SB2.
- ✓ Individualni posveti

Dipl. m. s. spec. znanji – edukatorka za SB2 (nivo1), v sodelovanju z zdravnikom, edukatorko za SB2 (nivo2) ter lekarniškim farmacevtom.

Razvoj zemljevida poti oseb s sladkorno boleznijo tipa 2 v Sloveniji – zdravljenje in edukacija

... diabetološki tim sestavlja zdravnik specialist, potem ta edukatorica N2, potem načeloma je dobrodošel dietetik pa psiholog ampak ga praktično skoraj nihče nima.

Specialistične diabetološke ambulante

- ✓ Individualne obravnave
- ✓ Skupinske obravnave

Ni zagotovljene strukturirane edukacije na sekundarni ravni.

Pilotiranje 8 programov za SB2 na sekundarni ravni

Razvoj zemljevida poti oseb s sladkorno boleznijo tipa 2 v Sloveniji – zdravljenje in edukacija

Strukturirana edukacija

DOSTOPNOST EDUKACIJE

Edukacija naj bo dostopna:

- ✓ vsem osebam z visokim tveganjem za nastanek SB in
- ✓ osebam s SB ves čas zdravljenja.

Obvezno:

- ✓ ob postavitvi diagnoze,
- ✓ letno, glede oceno stanja v letnem poročilu,
- ✓ ob poslabšanju bolezni, spremembi življenjskega sloga ali spremembi terapije in
- ✓ na željo osebe s SB oziroma svojca.

Zloženka. Ali pa list. Enkrat je bil, enkrat ni bil. Enkrat je pomanjkanje. To je kaos. ... V obveščanju. Ni nobene. Vse je to kaotično. Vsak nekaj da. Vsak nekaj novega pogrunta. Ni povezano.

ADA standardi (ADA, 2020)

IZVAJALCI EDUKACIJE

- ✓ Ustrezno usposobljeni zdravstveni strokovnjaki.
- ✓ Edukacija je učinkovitejša, v kolikor jo izvajajo različni zdravstveni strokovnjaki.

NAČIN IZVAJANJA EDUKACIJE

- ✓ Omogočanje strukturirane edukacije v programih, ki so verificirani in dostopni vsem osebam s SB, na primarni in sekundarni ravni.
- ✓ Edukacija je učinkovitejša s kombiniranjem skupinske in individualne edukacije.
- ✓ Ugoden učinek edukacije je povezan s trajanjem edukacije. Edukacija (v programih ali individualno), ki obsega več kot 10 ur, poveča verjetnost za znatno izboljšanje urejenosti bolezni, HbA1c in zmanjša umrljivost zaradi sladkorne bolezni.
- ✓ Edukacija »na hitro« ni učinkovita je zato odsvetovana.

EDUKACIJSKA GRADIVA ZA OSEBE S SB

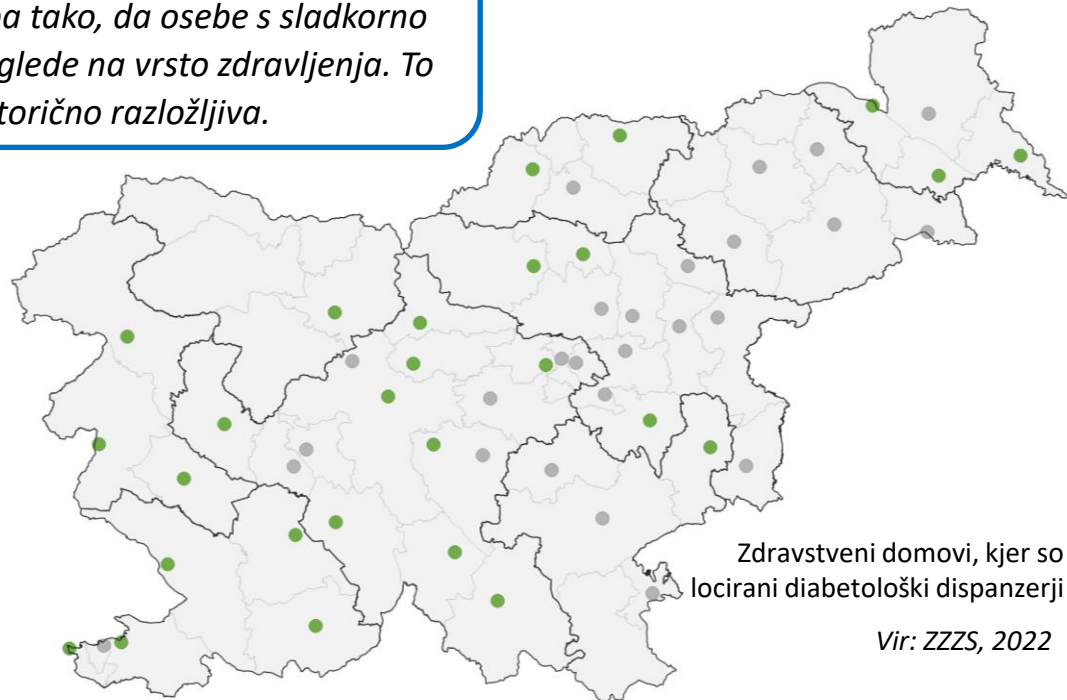
Osebam s sladkorno boleznijo naj bo na voljo tudi strokovno preverjeno edukacijsko gradivo (knjižice, trganke, spletne strani, video vsebine ipd.), ki ga vključujemo in posredujemo ob posameznih učnih vsebinah.

Razvoj zemljevida poti oseb s sladkorno boleznijo tipa 2 v Sloveniji – zdravljenje in edukacija

- ✓ Ni enotne poti obravnave oseb s SB2.
- ✓ Tudi strukturirani in standardizirani programi v CKZ/ZVC se ne izvajajo optimalno – razlog: različne poti obravnave oseb s SB.
- ✓ Pot obravnave osebe s SB2 se razlikuje glede na to, ali je v ZD diabetološki dispanzer ali ne.

Tudi povezovanje med primarnim in sekundarnim nivojem je v določenih regijah izjemno dobro, ponekod ga skoraj ni, ponekod je pa tako, da osebe s sladkorno boleznijo tipa 2 vodijo na sekundarnem nivoju, ne glede na vrsto zdravljenja. To je sicer anomalija v sistemu, ki pa je historično razložljiva.

Tako, da vodenje osebe s sladkorno boleznijo je pretežno potekalo in še marsikje diabetološki timi zadržijo tudi zelo enostavno sladkorno bolezen, tudi mogoče človeka, ki sploh nima nobene farmakoterapije na sekundarnem nivoju. A veste, pri specialistu diabetologu, pri edukatorki s specialnimi znanji, mislim, to se mi res zdi nepotrebno.

Zdravstveni domovi, kjer so locirani diabetološki dispanzerji

Vir: ZZS, 2022

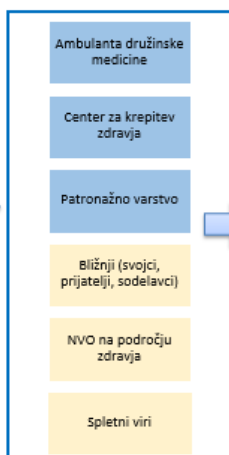
Razvoj zemljevida poti oseb s sladkorno boleznijo tipa 2 v Sloveniji

ZAZNAVA IN PREPOZNAVA SIMPTOMOV IN ZNAKOV SLADKORNE BOLEZNI TIPA 2

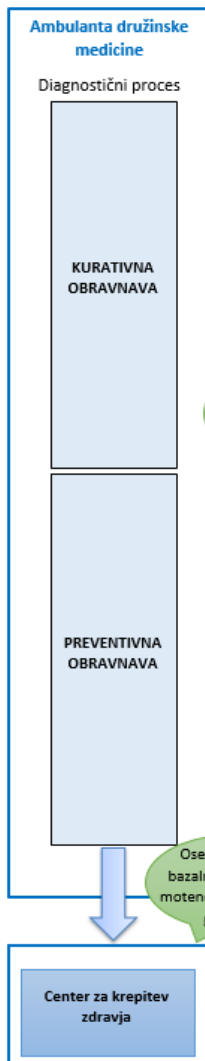
Posameznik zazna simptome

Posameznik je povabljen na preventivni pregled

ISKANJE INFORMACIJ

VSTOP V ZDRAVSTVENI SISTEM

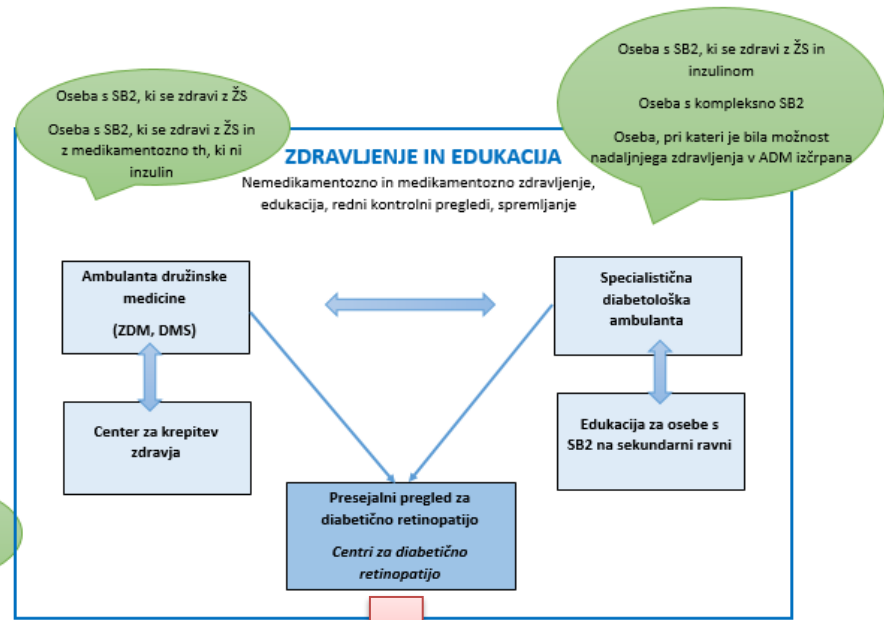

Oseba z diagnosticirano SB2

Oseba z mejno bazalno glikemijo/moteno toleranco za glukozo

ZDRAVLJENJE IN EDUKACIJA

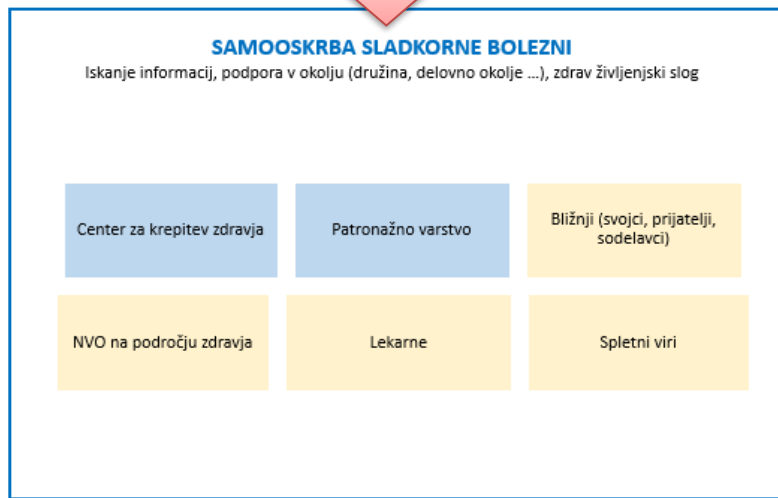
Nemedikamentozno in medikamentozno zdravljenje, edukacija, redni kontrolni pregledi, spremljanje

Presejalni pregled za diabetično retinopatijo
Centri za diabetično retinopatijo

SAMOOSKRBA SLADKORNE BOLEZNI

Iskanje informacij, podpora v okolju (družina, delovno okolje ...), zdrav življenjski slog

Razvoj zemljevida poti oseb s sladkorno boleznijo tipa 2 v Sloveniji – samooskrba sladkorne bolezni

SAMOOSKRBA SLADKORNE BOLEZNI

Iskanje informacij, podpora v okolju (družina, delovno okolje ...), zdrav življenjski slog

Center za krepitev zdravja

Patronažno varstvo

Bližnji (svojci, prijatelji, sodelavci)

NVO na področju zdravja

Lekarne

Spletni viri

“Jaz mislim, da današnji svet, namesto teh tiskanih, kaotičnih, amm, »leafletov«, ki jih tam nabirajo, bi morali imeti eno internetno stran s »QR« kodo ... In da bi na spletu dobil kompletno dokumentacijo in vse kar obstaja in to pod pokroviteljstvom zdravstva. Ne ponudniki, ne uni, ki delajo reklame, ne tisti, ki so kvazi. Ampak uradno stran od slovenskega zdravstva, kjer bi bili hipertenzija, revma, rak, to ... Da bi imeli eno takšno osnovno, splošno biblioteko ... Da bi ti tam dobil podatke. Poguglal, pogledal, si prebral.”

V tem okviru imajo društva diabetikov, društva sladkornih bolnikov izjemno pozitivno vlogo. Torej ta druženja, izmenjavanja izkušenj, tudi skupni izleti, poslušanje takšnih in drugačnih predavanj ... Imajo lahko izjemno, izjemno pomembno vlogo, ker nenazadnje krepijo občutek ..., tvojo samozavest, občutek varnosti, občutek povezanosti in občutek, da nisi sam.

Pacienti predlagajo, naj se paciente sistematično usmerja na društva, saj imajo drugi pacienti morda razvite drugačne strategije za življenje z boleznijo.

Razvoj zemljevida z zdravstvenimi delavci z depresijo v Sloveniji

Poenotenje podajanja informacij s strani zdravstvenih delavcev.

ZAZNAVA IN PREPOZNAVA SIMPTOMOV IN ZNAKOV SLADKORNE BOLEZNI TIPA 2

Posameznik zazna simptome

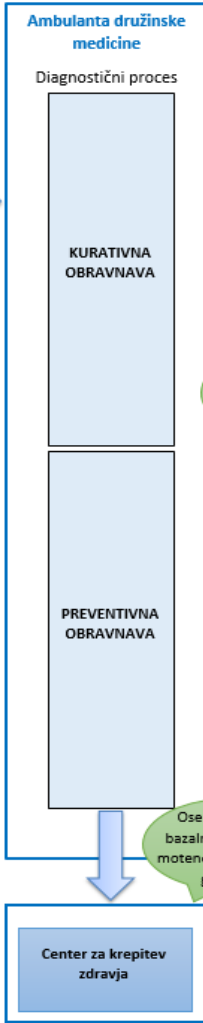
Posameznik je povabljen na preventivni pregled

ISKANJE INFORMACIJ

- Ambulanta družinske medicine
- Center za krepitev zdravja
- Patronažno varstvo
- Bližnji (svojci, prijatelji, sodelavci)
- NVO na področju zdravja
- Spletni viri

Vse relevantne informacije za osebe s SB2 zbrane na eni spletni strani.

VSTOP V ZDRAVSTVENI SISTEM

Usmerjanje oseb s SB2 v NVO na področju zdravja

Zagotovitev edukacije po diagnozi v največ 14 dneh.

Slaba povezanost med strokovnjaki in službami, ki obravnavajo osebe s SB2: priprava knjižice z opisom zemljevida poti osebe s SB2 in njihovo medsebojno povezovanje.

ZDRAVLJENJE IN EDUKACIJA

Nemedikamentozno in medikamentozno zdravljenje, edukacija, redni kontrolni pregledi, spremljanje

Razvoj sodobnih edukativnih gradiv za osebe s SB2 in njihove svojce.

SAMOOSKRBA SLADKORNE BOLEZNI

edukacija, podpora v okolju (družina, delovno okolje ...), zdrav življenjski slog

(Ponovna) vzpostavitev mreže laičnih svetovalcev.

Zagotovitev strukturirane in standardizirane edukacije na sekundarni ravni.

Zagotavljanje informiranja, svetovanja bližnjim

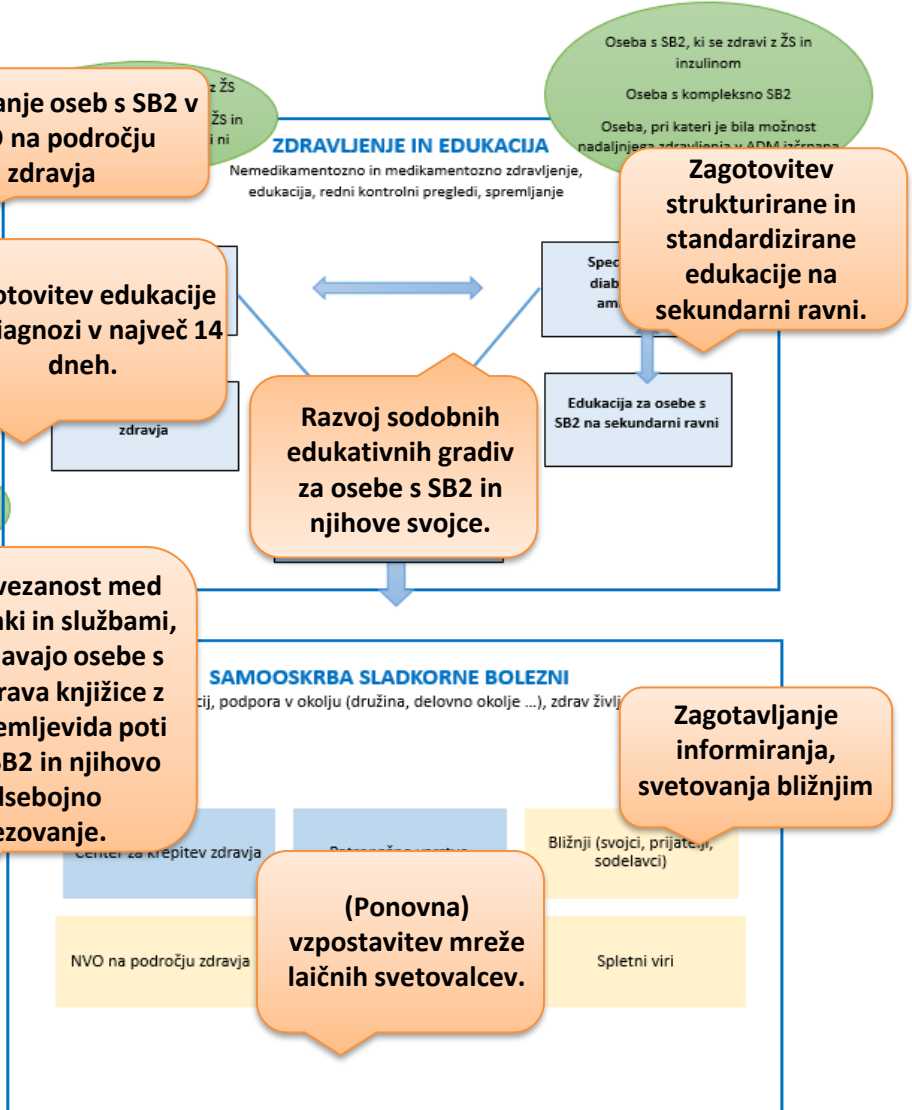
Oseba s SB2, ki se zdravi z ŽS in inzulinom

Oseba s kompleksno SB2

Oseba, pri kateri je bila možnost nadaljnjega zdravljenja v ADM izžrpana

Oseba z diagnosticirano SB2

Oseba z mejno bazalno glikemijo/moteno toleranco za glukozo

Razprava in usklajevanje v
koordinativni skupini DPOSB
2020-2030

Razprava in usklajevanje z
osebami s sladkorno
boleznijo tipa 2

Gradivo za strokovnjake

Gradivo za osebe s sladkorno
boleznijo tipa 2

zapis@nijz.si

